

## Ogólnopolska Konferencja Kultury – status artysty

1.1. **Status artysty** – to zespół definicji, norm i procedur umożliwiających dostosowanie szeregu przepisów w zakresie prawa pracy, prawa podatkowego, ubezpieczeń społecznych i innych regulacji, do specyfiki pracy artysty profesjonalnego z uwzględnieniem różnic wynikających z dziedzin sztuki czy profesji; z założenia przyjęte rozwiązania powinny (1) być dostosowane do specyfiki pracy w danej grupie zawodowej artystów, (2) umożliwić ograniczenie uprawnień do wąskiej grupy profesjonalistów, (3) nie dopuszczać do nadużyć polegających na korzystaniu z uprawnień przez inne osoby lub podmioty oraz (4) minimalizować obciążenie środków publicznych, w szczególności budżetu państwa.

1.1.1. **Koncepcja statusu artysty** obejmuje szereg procedur odpowiadających różnym fazom pracy artystycznej

- **nadanie statusu artysty** – następuje z zasady w momencie uzyskania dyplomu drugiego stopnia studiów wyższych w państwowej uczelni artystycznej; w szczególnych przypadkach – profesji nieposiadających odpowiednich kierunków studiów lub alternatywnej ścieżki rozwoju danego artysty – nadanie statusu artysty następuje na podstawie egzaminu eksternistycznego lub oceny dorobku przez uprawnione stowarzyszenia twórców<sup>1</sup> (uprawnienia stowarzyszeniom nadaje MKiDN na podstawie publicznie ogłoszonych wytycznych i procedur);
- **utrzymanie statusu artysty** – warunkiem jest aktywność zawodowa poprzez zatrudnienie w odpowiednim wymiarze lub wypracowanie rocznego minimum zdefiniowanego dla każdej ze sztuk,
- **przerwy w działalności artystycznej** – z uwagi na specyfikę zawodu artysty – są to systemowo określone maksymalne okresy zaprzestania aktywności zawodowej, które nie skutkują wygaśnięciem statusu artysty;
- **zawieszenie uprawnień** – efekt zaprzestania aktywności zawodowej artysty skutkujący zawieszeniem uprawnień wynikających ze statusu artysty;
- **wznowienie uprawnień** – wznowienie uprawnień wynikające ze wznowienia aktywności artystycznej;
- **wygaszenie statusu artysty** – utrata statusu po określonym okresie niewykonywania działalności artystycznej;
- **utrwalenie statusu artysty** – trwałe (dożywotnie) nadanie uprawnień po przepracowaniu określonej liczby lat (zwyczajowo 25) w zawodzie artystycznym.

1.1.2. **Uprawnienia wynikające ze statusu artysty** to szereg rozwiązań prawnych, których celem jest umożliwienie dostępu aktywnych zawodowo artystów profesjonalnych do podstawowych świadczeń przysługujących pozostałym grupom zawodowym<sup>2</sup>, takich jak opieka medyczna dostosowana do ekspozycji na szkodliwe warunki pracy, ubezpieczenia społeczne, świadczenia emerytalne, możliwość debiutu w zawodzie czy ochrona własności intelektualnej; rozwiązania powinny uwzględniać takie specyficzne cechy zawodów artystycznych, jak nieregularność przychodów, okresy przestojów, często skrócony czas zdolności wykonywania zawodu czy konieczna mobilność; rozwiązania

---

<sup>1</sup> W ramach OKK pojawiła się również propozycja kryterium procentu rocznych przychodów z działalności artystycznej zamiast egzaminu/oceny dorobku przez komisję. Organizatorzy przeprowadzili ankietę internetową i wśród 300 respondentów ca. 80% opowiadała się za wprowadzeniem referowanego modelu. Organizatorzy zamierzają przeprowadzić badania w celu weryfikacji tych wyników.

<sup>2</sup> Zgodnie z rezolucją Parlamentu Europejskiego z roku 2007 dot. zawodów artystycznych.

powinny tworzyć alternatywę dla zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, co w efekcie zwiększy efektywność środków wydatkowanych na działalność kulturalną (pojawią się mechanizmy rynkowe podobne do tych występujących w efekcie wspierania drobnej przedsiębiorczości); postulowane zmiany dotyczą następujących zagadnień:

- **status prawny** – w szczególności konieczne jest jednoznaczne ustawowe potwierdzenie twórczego charakteru działalności artystycznej – również wykonawczej w pełnym zakresie przygotowania i każdorazowego wykonania utworu, a także stworzenie narzędzi umożliwiających dochodzenie praw pokrewnych, w szczególności wprowadzenie obowiązku wskazywania wykonawców utworów nadawanych w mediach i sankcje w przypadku jego niedopełnienia;
- **rozwiązania w/z ubezpieczeń** powinny dać szansę dostępu do ubezpieczeń społecznych i opieki medycznej artystom niemającym możliwości zatrudnienia na podstawie umowy o pracę; rozwiązania powinny stanowić alternatywę dla podejmowania zatrudnienia jedynie w celu nabycia ubezpieczeń lub rezygnacji z pracy artystycznej; postulat zryczałtowanej miesięcznej składki w wysokości 150 zł miesięcznie dla najmniej zarabiających;
- **rozwiązania w/z opieki medycznej** powinny uwzględniać poważne obciążenie zdrowotne i ekspozycję na szkodliwe warunki w szeregu zawodów artystycznych; postulat dostępu do specjalistycznej profilaktyki / opieki medycznej;
- **rozwiązania podatkowe** powinny uwzględniać nieregularność przychodów w zawodach artystycznych; postulat możliwości rozliczania podatku w sumarycznym wymiarze trzyletnim;
- **świadczenia emerytalne i przedemerytalne** powinny uwzględniać krótki okres aktywności zawodowej w szeregu profesji artystycznych (m.in. dotyczy to tancerzy czy instrumentalistów wybranych instrumentów dętych); postulat wprowadzenia świadczeń pomostowych i rozszerzenia programów przekwalifikowania zawodowego i doksztalcania artystów po wygaśnięciu możliwości pracy artystycznej;
- **ubezpieczenia** od utraty zdolności do wykonywania zawodu, a także od odpowiedzialności cywilnej (w przypadku profesji wymagających interakcji z innymi osobami); postulat systemowych ułatwień dla w/w ubezpieczeń (np. dedykowana oferta ubezpieczeniowa PZU);
- **warsztat pracy** – postulat upowszednienia wynajmu pracowni artystycznych na zasadach mieszkaniowych, nie komercyjnych;
- **ułatwienia działalności artystycznej na zasadach wolnorynkowych** ukierunkowane na rozwijanie przedsiębiorczości w zakresie działalności artystycznej z uwzględnieniem niedochodowej specyfiki tej działalności; postulat wprowadzenia zryczałtowanej stawki ubezpieczeniowej dedykowanej podmiotom o górnej granicy przychodów 100% lub przynajmniej 50% kwoty określonej dla mikroprzedsiębiorstw; postulat rozważenia wprowadzenia karty podatkowej dla zawodów artystycznych; postulat uporządkowania i uzupełnienia kodów PKD;
- **promocja polskiej twórczości**, w szczególności konieczna jest zmiana definicji występujących w regulacjach zobowiązujących nadawców do nadawania odpowiedniego procentu polskiej twórczości (obecnie wymagane kryteria spełniają reklamy, a nie spełniają np. dzieła muzyczne

polskich kompozytorów); postulat wprowadzenia zasady promowania polskiej twórczości przez instytucje finansowane ze środków publicznych.

1.1.3. **Rozwiązania prawne umożliwiające pełną reprezentatywność środowisk twórczych/artystycznych** umożliwiłyby ich samoorganizację na wzór rozwiązań w Europie Zachodniej i USA. W obecnej sytuacji różne typy podmiotów mają różne możliwości reprezentowania artystów – wobec innych uczestników rynku, pracodawców organizatorów, fiskusa, sądów, rządu etc. W efekcie trudno jest wypracować spójne stanowiska środowisk, umowy zbiorowe, dobre praktyki czy inne narzędzia wymagające samoorganizacji. Stąd pojawił się postulat rozszerzenia uprawnień stowarzyszeń twórczych o zakres ochrony praw pracowniczych lub prawnego umożliwienia tworzenia nowego typu podmiotów reprezentujących artystów jako twórców, uczestników rynku pracy (również na wolnym rynku), płatników różnego typu składek, a także stowarzyszonych członków organizacji. Podmioty takie miałyby prawną możliwość negocjowania warunków w imieniu swoich członków – na poziomach regionalnych i ogólnopolskim.